

A FIATAL LABDARÚGÓK SZEMÉLYISÉGÉT ÉS PÁLYAFUTÁSÁT BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK VIZSGÁLATA A SZÜLŐK ÉS AZ EDZŐK VÉLEMÉNYÉNEK TÜKRÉBEN

KISS ZOLTÁN¹ – CSÁKI ISTVÁN² – BOGNÁR JÓZSEF³

¹*Puskás Ferenc Labdarúgó Akadémia, Felcsút*

²*Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, Eger*

³*Eszterházy Károly Egyetem Természettudományi Kar, Eger*

Napjainkban válogatott szinten a magyar utánpótlás labdarúgó csapatok teljesítménye többször megközelíti az európai elit szintjét, ennek ellenére kevés nemzetközi szinten is jegyzett labdarúgó alkotja a felnőtt válogatott keretét. A bentlakásos akadémiai rendszer az elmúlt évtizedben a magyar labdarúgás-utánpótlás képzésének fontos részévé vált. Az akadémiák szabályozott rendszerében a sportszakmán túl pedagógiai hatások is érik a fiatal tehetségeket, így a személyi és tárgyi környezet együttesen járul hozzá a személyiség és jellem alakulásához.

A labdarúgás sportágra vetítve elmondható, hogy kevés azon hazai kutatások száma, mely az edző pedagógiai szerepét vizsgálja (Révész, Bognár, Csáki, & Trzaskoma-Bicsérdy, 2013). A labdarúgás nivójának emeléséhez mindenképp a fiatal tehetségek tudatos fejlesztésére van szükség, mely folyamatban a pedagógiai elvek is jelentős szerepet játszanak (Csáki, Bognár, Révész & Géczi, 2013). Az edzőkre pluszfeladatok is hárulnak, melyek közül komoly jelentőséggel bír a szülői gondoskodás és támogatás pótlása.

Elméleti háttér

A fiatal sportoló tehetségének kibontakoztatásában komoly befolyásoló tényező az edző és a szülő interakciója. Más-más módon, de mindenkinek jut szerep a sportoló karrierjének beteljesülésében (Anshel, 2003).

A gyermekek nevelésének fontossága a társadalmi közgondolkodás terén sem vitatott téma. Zrinszky (2006, 14) a következőképpen határozza meg a nevelés eszenciáját: „a nevelés az a tevékenység, mellyel valaki(k) (alapesetben: a felnőttek) úgy kívánnak hatni másokra (alapesetben a felnővekvőkre), hogy azok optimálisan fejlődjenek, megerősödjenek abban, amit nevelőik kívánatosnak tartanak, és maradandóan változzanak meg mindabban, ami nevelőik szerint nem kívánatos.”

A nevelés folyamatában értékteremtés vagy értékközvetítés történik és maga a nevelési érték az egyén konstruktív életvezetéseként értelmezhető. Számos kutatás támasztja alá, hogy az egyén sajátosságaihoz tartozó erkölcsi magatartás-repertoár megszilárdulása a serdülőkorra tehető. A folyamat sikeressége döntően befolyásolja az egyén életpályájának ívét, így létfontosságúvá válik a pedagógiai intervenció (Bábosik, 2004). Weber idézi Kron (2003) úgy értelmezi a magatartás fogalmát, hogy a hétköznapi valóságot pontosabban ábrázolja a viselkedéssel összevetve, mivel a mindennapokban is érzékelhető történésekre utal és a cselekvők részéről tudatosság tapasztalható.

Tartósan jó sporteredményt elérni csak koncentrált, összeszedett, azaz nevelt személyiség képes, aki az edző által támasztott követelményeknek mindig megpróbál eleget tenni és sportszerű magánélet jellemzi (Gombocz, 2004). Céltudatosság, kitartás és akaraterő hiányában a tehetségek kibontakoztatása nem valósulhat meg az optimális szinten. A jellemfejlés fontosságát nem hagyhatja figyelmen kívül az a személy, aki gyerekek tehetségének fejlesztésén fáradozik (Kozéki, 1987).

A különböző nevelési módszerek alkalmazása nagy hatással bír a fiatal sportolók személyiségfejlődésére. Paulsen (1972) szerint olyan területen, ahol nevelési módszereket alkalmaznak és hosszú távon autoritási viszony áll fenn, a szabályszerű tevékenységre és esetlegesen a büntetésre is szükség van.

A szokásformálás nevelési módszerei között található a követelés módszere, melynek segítségével meghatározhatóak azok a magatartás- és tevékenységformák, amelyek szokássá alakítása kijelölésre kerül (Bábosik, 2004). Elsősorban a követelmények, a minta és az értékelés alkalmazásával valósul meg a sportoló normaorientált tevékenységeinek és jellemének alakítása. A labdarúgás bentlakásos akadémiai tehetséggondozás adekvát jellemzője az, hogy a sportolók az elvárt szabályok és normák szerint stabilan viselkednek, és hogy a csoport komplex tevékenységeitől vezet az út a csoportnormák belsővé válásáig (Kozma 1994).

A követelményeknek való megfelelés fontos emberi motívum. Ahol nevelés van, ott követelmények is vannak. A követeléssel tulajdonképpen hozzásegítjük a gyereket ahhoz, hogy ez az alapvető motívuma kielégülhessen. A gyerek egyik leginkább önértékelő büszkesége, ha megfelelhet a követelményeknek (Kozéki, 1983). A követelés meghatározott tevékenység végrehajtására készíti az egyént, fontos ismertetőjegye a cselekvésre indító, aktivizáló jelleg. Kelemen (1984) idézi Lewint, miszerint a fiatal személyiség erkölcsi fejlődését belső ellentmondások viszik előbbre. Ezek az ellentmondások az új követelések és az egyén elért fejlettségi szintjei között feszülnek és egyben készítetik az egyént az újabb erőfeszítésekre, létrehozva a pozitív irányú ellentmondás-túlhaladást.

A sporttevékenység, mint önként vállalt feladatrendszer személyiségfejlesztő hatással bír, azonban önmagában nem elegendő a sportoló teljes emberré válásához. A személyiséget ugyan nem csak a sport területén végzett tevékenység formálja, azonban a sportolás közben

kialakult pozitív jellemvonások nem tevődnek át automatikusan az élet egyéb területeire (Biróné, 2004). Coubertin, idézi Gombocz (2004) is hasonlóan fogalmaz, miszerint a sportban kialakult erények nem automatikusan és nem minden esetben terjednek át a személyiség teljes tevékenységszférájára. Amennyiben az edző tudatosan közvetíti növendéke számára, hogy a sportolás folyamatában létrejövő pozitív személyiségvonásokat a társadalmi élet különböző területein (pl.: iskola) is érvényesítse, akkor a sport által megerősített pedagógiai impulzust hozhat létre (Biróné, 2004). A sport és a testnevelés pozitív hatásai (pl. önbecsülés, motiváció, együttműködés) transzferálódhatnak az iskolai órákon végzett munkára, a teljesítményekre és a magatartásra (Nagy, 2001).

A gyermekkorban a teljesítmény megjelenése természetes módon az iskolában is megvalósulhat. Az iskolában nyújtott teljesítmény is igényli a kitartás meglétét egy adott tevékenység során. Az iskola mint a teljesítmény lehetőségét magában hordozó helyszín megköveteli a becsületes erőfeszítést, az azonnali örömeiről való lemondást a későbbi sikerek érdekében (Kozéki, 1987). A fiatal labdarúgók napi szinten sok időt töltenek el az iskola kötelékében, így a sporttevékenység mellett kiváló terep a sportolók erkölcsi magatartásformáinak a fejlesztésére, mely egyike azon tényezőknek, amelyek hatással bírnak a sportolók bevalására.

A gyermek adottságainak kibontakoztatását jelentős mértékben befolyásolja a neveltetése, oktatása, mely már az iskoláskor előtti időszakban az első nevelési szintéren, a családban elkezdődik (Czeizel, 1997). A család fontos tényező a nevelésben, a társadalom egyetemes és nélkülözhetetlen intézménye. Egyetemes, mert majd minden kultúrában megtalálható és nélkülözhetetlen, hiszen az egész társadalom minden szférájában fellelhető (Gombocz, 2010). Kay (2004) műve azt vizsgálja, hogy milyen hatásai vannak a család szerepének a sportban való részvétel alapelveire. A család szerepe különösen is jelentős az elsődleges szocializációban, így a sportszocializációban is, mind a sport gyakorlati támogatásában, mind a sportban történő differenciálás forrásaként. Fügedi és munkatársai (2019) vizsgálatában a kapott eredmények alapján elmondható, hogy a mindennapos sporttevékenység nem elegendő a fiatalok személyiségformálására, magatartásformáinak alakítására, a család, kiemelten pedig a szülők bevonása elengedhetetlen. Bognár, Trzaskoma-Bicsérdy, Révész & Gécz (2006) kiemelik a szülők szerepét a fiatal sportolók tehetségének kibontakoztatásában, fontos faktorként kezelik a szülők által képviselt értékrendet, mely befolyásoló erővel bír gyerekeik akarati-érzelmi tényezőinek megszilárdításában.

Az edzővel szemben támasztott követelmények közé sorolja Gombocz (2010) a pedagógiai felkészültséget. A pedagógiai tudást többféle rész alkotja, melyben különválnak a gyakorlatban megnyilvánuló képesség-összetevő, valamint az elméleti képzettség. A kiemelkedő pedagógiai teoretikus ismeret még nem jelent biztosítékot a jó gyakorlati tevékenység megvalósulására. A pedagógiai képességek között megtaláljuk a pedagógiai megfigyelőképességet, képzeletet, emlékezetet és a szervezőkészséget.

Vannai (2019) szintén kiemeli művében, hogy az edzőnek a sportpedagógia és az erkölcs terén is tudással kell rendelkeznie, nem elég csupán a szakmai ismereteinek tárházát bővíteni.

Tanulmányában Rábai (2018) azt a célt tűzte ki, hogy egy fővárosi és egy vidéki labdarúgó akadémia tükrében közelebbi képet kapjunk az intézményekben megvalósuló pedagógiai tevékenységről. Az eredmények alapján megfogalmazható, hogy a szakmai vezetők hangsúlyozták a pedagógia által kínált nevelési eszközökben rejlő lehetőségek kiaknázását.

Varga (2017) publikációjában labdarúgó edzők pedagógiai nézeteit foglalja össze a mester és tanítvány kapcsolatán keresztül. A cél, hogy bemutassa az utánpótláskorú labdarúgók edzőinek preferált gyermekképét, valamint véleményüket az elfogadott és elutasított sportolók tulajdonságairól. A kapott adatok alapján elmondható, hogy az edzők a fiatal labdarúgók viselkedésformái közül a fegyelmezetlenséget preferálták a legkevésbé.

Cél

Kutatásunk célja egy magyarországi kiemelt labdarúgó akadémián az edzők és a szülők véleményének tükrében bemutatni azt, hogy mely tényezők vannak hatással a tehetséggondozásban részt vevő labdarúgók személyiségének pozitív alakulására és sportolói karrierjének kiteljesedésére. A vizsgálat során három szférát érintettünk:

- a fiatal labdarúgók magatartásformái
- a renddel, napirenddel összefüggő tevékenységek
- az iskolai oktatáshoz kapcsolódó követelmények

Módszer

Minta

A vizsgálatot Magyarország egyik kiemelt akadémiáján végeztük el. A kutatás folyamán edzőket, négy különböző korosztályt (U-15, U-16, U-17 és U-19) képviselő utánpótláskorú labdarúgók szüleit szólítottunk meg (1. táblázat). Az adatfelvételi helyszínen az akadémiát irányító testület jóváhagyta a kutatáshoz tartozó etikai és módszertani ajánlásokat.

Az adatfelvétel az edzők esetében 2019 márciusában, hétköznap történt, a szülők otthon töltötték ki a kérdőívet.

A mintából az edzők nem hiányoztak, a szülők közül négyen nem éltek a válaszadás lehetőségével. Összesen 98 személy válaszait gyűjtöttük össze.

diplomás edzők	diploma nélküli edzők	diplomás szülők	diploma nélküli szülők	Σ
6	12	34	46	98

*1. táblázat. A vizsgálatban részt vevő személyek számának csoportonkénti megoszlása
(Forrás: a Szerző)*

Eszközök

A vizsgálat során az írásbeli kikérdezés módszerét alkalmaztuk. A kérdések az utánpótlás-korú sportolók sporton túli viselkedés- és magatartásformáira irányulnak, melynek során arra derítünk fényt, hogy mely tényezőket tartják az edzők és a szülők meghatározónak a fiatal labdarúgók bevalását és személyiségének fejlesztését befolyásoló tényezők közül.

A kérdőív 13 zárt jellegű kérdést tartalmazott. 1-től 4-ig terjedő attitűdskálán kellett meghatározni az edzőknek és a szülőknek, hogy mennyire értenek egyet az adott állítással: az 1-es érték jelentette a kérdéssel vagy meghatározással való teljes egyet nem értést, az 4-es érték pedig az állítással való teljes egyetértést.

Eljárás

Az adatok elemzéséhez az SPSS 25.0 statisztikai programot alkalmaztuk. A minta jellemzéséhez leíró statisztikát, a csoportok különbözőségeinek bemutatására varianciaanalízist (Post Hoc) alkalmaztunk. Szignifikancia szintnek az 5%-os hibahatárt vettük alapul.

Eredmények

A fiatal labdarúgók személyiségét és pályafutását befolyásoló magatartással összefüggő tényezőket (2. táblázat) vizsgálva elmondható, hogy a négy almintá „Az edzővel szembeni tisztelettudó magatartás” ($M=3,93$; $SD=0,24$) alskálát jellemezték nagyon magas pontszámmal, míg a legalacsonyabb értéket „Az iskolatársakkal szembeni tisztelettudó magatartás” ($M=3,68$; $SD=0,48$) kapott. Nem találtunk szignifikáns különbséget a vizsgálatban szereplő személyek állításai között.

	diplomás edző	diploma nélküli edző	diplomás szülő	diploma nélküli szülő	Σ	F	P
	M $\pm$ SD	M $\pm$ SD	M $\pm$ SD	M $\pm$ SD	M $\pm$ SD		
Az edzővel szembeni tisztelettudó magatartás	4,0 $\pm$ 0,0	3,91 $\pm$ 0,28	3,91 $\pm$ 0,28	3,95 $\pm$ 0,2	3,93 $\pm$ 0,24	0,38	0,767
A csapattársakkal szembeni tisztelettudó magatartás	4,0 $\pm$ 0,0	4,0 $\pm$ 0,0	3,82 $\pm$ 0,38	3,71 $\pm$ 0,5	3,80 $\pm$ 0,42	2,02	0,116
Az egyesület egyéb alkalmazottaival szembeni tisztelettudó magatartás	3,5 $\pm$ 0,83	3,83 $\pm$ 0,38	3,82 $\pm$ 0,38	3,84 $\pm$ 0,36	3,81 $\pm$ 0,41	1,27	0,289
A tanárokkal szembeni tisztelettudó magatartás	3,66 $\pm$ 0,51	3,75 $\pm$ 0,45	3,85 $\pm$ 0,35	3,87 $\pm$ 0,34	3,83 $\pm$ 0,37	0,77	0,512
Az iskolatársakkal szembeni tisztelettudó magatartás	3,5 $\pm$ 0,54	3,41 $\pm$ 0,66	3,79 $\pm$ 0,41	3,69 $\pm$ 0,46	3,68 $\pm$ 0,48	2,13	0,101

Megjegyzés: Az alskálákon elért összpontszám terjedelme: 1–4. $p < 0,05$.

2. táblázat. A magatartással összefüggő tényezők átlagai, szórásai és varianciaanalízise – a négy almintá alapján (Forrás: a Szerző)

A „rend, napirend”-hez kapcsolódó tényezők (3.táblázat) eredményei szerint a csoportok kiemelt jelentőséget tulajdonítanak az edzésen való pontos megjelenésnek (M=3,83; SD=0,39), viszont alacsony értékkel jellemezték „A kollégiumi szoba rendje, tisztasága” alskálát (M=3,20; SD=0,67).

Az alminták között statisztikailag kimutatható különbséget két alskála esetében találunk. A diplomával nem rendelkező edzők a legalacsonyabb pontszámmal véleményezték a „A kollégiumi szoba rendje, tisztasága” (F=4,801; p=0,004) faktort, mely szignifikánsan tért el mindkét szülői csoport nézetétől. Az „A megfelelő időben a reggeli felkelés”-faktort tekintve egyaránt statisztikailag kimutatható különbség mutatkozott a diplomával nem rendelkező edzők és a szülői csoportok (F=4,139; p=0,008), valamint a diplomával nem rendelkező szülők és mindkét edzői almintá véleményei között (F=4,139; p = 0,008).

	diplomás edző ^a	diploma nélküli edző ^b	diplomás szülő ^c	diploma nélküli szülő ^d	Σ	F	p
	M±SD	M±SD	M±SD	M±SD	M±SD		
Az öltöző rendje, tisztasága	3,5±0,54	3,41±0,79	3,23±0,55	3,34±0,6	3,32±0,6	0,52	0,669
Az edzésen való pontos megjelenés	4,0±0,0	3,75±0,45	3,79±0,47	3,87±0,34	3,83±0,39	0,75	0,523
A kollégiumi szoba rendje, tisztasága	3,0±0,63	2,66±0,77 ^{cd}	3,14±0,6 ^b	3,41±0,61 ^b	3,20±0,67	4,80	0,004
A megfelelő időben a reggeli felkelés	2,83±0,75 ^d	2,91±0,66 ^{cd}	3,38±0,6 ^b	3,5±0,62 ^{ab}	3,34±0,65	4,13	0,008
Az iskolában a pontos megjelenés	3,5±0,83	3,41±0,79	3,58±0,6	3,73±0,49	3,63±0,59	1,17	0,325
A megfelelő napirend	3,66±0,51	3,5±0,52	3,58±0,6	3,63±0,53	3,60±0,55	0,20	0,891

Megjegyzés: Az alsókálakon elért összpontszám terjedelme: 1–4. $p < 0,05$. A felső indexek az átlagok páronkénti összehasonlításának eredményeként kapott szignifikáns különbségeket jelzik az alminták között.

3. táblázat. A renddel, napirenddel összefüggő tényezők átlagai, szórásai és varianciaanalízise – a négy alminta alapján (Forrás: a Szerző)

Az iskolai oktatást érintő két alskálát (4. táblázat) elemezve megállapítható, hogy az edzők és a szülők egyaránt alacsonyabb pontszámmal értékelték „Az iskolai tanulmányi követelmények azonosak legyenek a labdarúgók számára” ($M=3,02$; $SD=0,86$)) tényezőt. A diplomával nem rendelkező edzők szignifikánsan eltérő véleményt fogalmaztak meg a szülőkkel szemben „Az iskolai érdemjegy a teljesítményt tükrözze a labdarúgók esetében is” ($F=4,342$; $p=0,007$) faktor tekintetében.

	diplomás edző ^a	diploma nélküli edző ^b	diplomás szülő ^c	diploma nélküli szülő ^d	Σ	F	p
	M±SD	M±SD	M±SD	M±SD	M±SD		
Az iskolai tanulmányi követelmények azonosak legyenek a labdarúgók számára	3,16±1,16	2,58±0,66	2,94±0,81	3,17±0,87	3,02±0,86	1,70	0,171
Az iskolai érdemjegy a teljesítményt tükrözzé a labdarúgók esetében is	3,0±1,09	2,41±0,66 ^{cd}	3,08±0,75 ^b	3,32±0,79 ^b	3,11±0,82	4,34	0,007

Megjegyzés: Az alsókálakon elért összpontszám terjedelme: 1–4. $p < 0,05$. A felső indexek az átlagok páronkénti összehasonlításának eredményeként kapott szignifikáns különbségeket jelzik az alminták között.

4. táblázat. Az iskolai oktatással összefüggő tényezők átlagai, szórássai és varianciaanalízise – a négy almintá alapján (Forrás: a Szerző)

Diszkusszió, összegzés

A kutatásban a labdarúgó akadémián dolgozó edzők és a fiatal játékosok szülei véleményére alapozva olyan tényezőket vizsgáltunk, melyek pozitív hatást gyakorolhatnak utánpótláskorú labdarúgók személyiségfejlődésére, ezáltal segítve teljesítményük optimumának elérését.

A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a diplomával rendelkező és diplomával nem rendelkező edzők, valamint a szülők hasonló és eltérő nézeteket egyaránt megfogalmazznak az utánpótláskorú labdarúgó személyiségét és pályafutását befolyásoló tényezők tekintetében. Feltételezhető okként megemlíthetjük az edzők és a szülők között fellelhető iskolázottságbeli különbséget. Érdeemes lehet az edzők és a szülők számára az iskolai végzettségtől függetlenül nonformális tanulási mód alkalmazásával bővíteni a gyerekek személyiségfejlesztéssel kapcsolatos ismereteiket. Elmondható, hogy szignifikáns különbség három tényezőt érintve hét esetben mutatkozott meg a négy almintá összehasonlítása során.

A magatartáshoz köthető állításokat tekintve a vizsgálatban részt vevő személyek kiemelten fontosnak tekintik, hogy a gyerekek tisztelettudó magatartást tanúsítsanak edzőik felé, míg legkisebb jelentőséget az iskolatársakkal szembeni tisztelettudó magatartásnak tulajdonítanak. Az itt elemzésre került alsókálák esetében nem található statisztikailag kimutatható különbség.

Mindkét edzői és szülői csoport kiemeli az edzésen való pontos megjelenés súlyát, azonban a kollégiumi szoba rendjét, tisztaságát a legkevésbé vélték hangsúlyosnak. Az utóbbi alsókálá alacsony értékének ellenére a szülői csoportok egyértelműen fontosabbnak vélik a szobarendet, valamint a reggeli felkelés jelentőségét a diplomával nem rendelkező edzőkkel szemben.

Az iskolai oktatáshoz kapcsolódó két kérdés közül „Az iskolai tanulmányi követelmények azonosak legyenek a labdarúgók számára” alszála kapta az alacsonyabb értéket az edzőktől és szülőktől. A szülőkkel ellentétben a diplomával nem rendelkező edzők gondolják úgy, hogy a fiatal labdarúgók esetében nem feltétlenül kell tükröznie az érdemjegynek a tanulás során mutatott teljesítményt. Valószínűsíthető, hogy a még diplomaszerzés előtt álló edzők pedagógiai ismeretei elmaradnak a magasabb végzettségű kollégáikétól, ezáltal feltételezhető, hogy a sporttal felerősített nevelő hatás jelentősége még alig ismert előttük.

A nemzetközi szintű eredményekhez nem elég egy-egy motoros adottság magas szintű megléte, egyéb személyi faktorok is komoly hatással vannak a bevalás folyamatára (Révész, Géczi, Bognár & Tóth, 2005). A fiatal sportolókkal foglalkozó szakemberekben tudatosulnia kell, hogy az iskolai oktatást a sportolói tevékenység és a nevelés területeivel azonos szinten kell kezelniük, amelyek befolyással bírnak az utánpótláskorú sportolók fejlődésére (Kiss & Bognár, 2018).

Kevésbé ismert tény a sportszakemberek előtt, hogy az erkölcsi magatartásformák összetevőinek (pl.: akarat, alázat, erőfeszítés, kitartás) fejlesztése nemcsak a sporttevékenység során lehetséges, hanem egyéb sporton túli területek, mint a nevelési és oktatási intézmények, vagy a családi környezet egyaránt alkalmat kínálnak a folyamat megvalósítására.

Ismereteink szélesítése és a statisztikai erő növelése érdekében érdemes ebben a témában további adatok gyűjtése egyéb hazai és határon túli magyar nemzetiségű gyerekeket foglalkoztató akadémiák bevonása révén.

Felhasznált irodalom:

- Anshel, M.H. (2003). *Sport psychology: From theory to practice*. San Francisco, Benjamin Cummings.
- Bábosik, I. (2004). *Nevelélmélet*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Biróné, Nagy E. (szerk.) (2004). *Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és sportpedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó.
- Bognár J., Trzaskoma-Bicsérdy G., Révész L., Géczi G. (2006). A szülők szerepe a sporttehetség-gondozásban. *Kalokagathia*, 44, 1–2. pp. 86–95.
- Czeizel, E. (1997). *Sors és tehetség*. Budapest, FITT IMAGE és a Minerva Kiadó.
- Csáki, I., Bognár, J., Révész, L., & Géczi, G. (2013) Elméletek és gyakorlatok a tehetséges labdarúgó kiválasztásához és bevalásához. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 14: 1 (53) 12–18.
- Fügedi, B., Bognár, J., Kovács, T., L. (2019). A szülői minta szerepe a sportolási szokásokban és a testnevelés megítélésében. *Az Eszterházy Károly Egyetem tudományos*

- közleményei* (46. köt.). Tanulmányok a sporttudomány köréből = Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Sport, 46., 47–55.
<https://doi.org/10.33040/ActaUnivEszterhazySport.2019.1.47>
- Gombocz, J. (2004). A testnevelő tanár és az edző pedagógiai szerepe. In: Biróné, Nagy E. (szerk.) *Sportpedagógia. Kézikönyv a testnevelés és sport pedagógiai kérdéseinek tanulmányozásához*. Budapest–Pécs, Dialóg Campus Kiadó. 147–171.
- Gombocz, J. (2010). *Sport és nevelés*. Keszthely, Balaton Akadémia Kiadó.
- Kay, T. (2004). The family factor in sport: A review of family factors affecting sports participation. *Driving up participation: The challenge for sport*. Loughborough University
- Kelemen, L. (1984). *Pedagógiai pszichológia*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Kiss, Z., Bognár, J. (2018). Fiatal labdarúgók bevalását befolyásoló nevelési tényezők: egy kiemelt akadémia döntéseinek tanulságai. In: Endrődy-Nagy O., Fehérvári A. (szerk.), *Innováció, kutatás, pedagógusok*. Budapest, Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete. 103–119.
- Kozéki, B. (1983). *A fegyelmezett személyiség kialakítása*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Kozéki, B. (1987). *Moralitás, jellemfejlesztés*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Kozma, T. (1994). *Bevezetés a nevelésszociológiába*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Kron, F. W. (2003) *Pedagógia*. Budapest, Osiris Kiadó.
- Nagy, S. (2001). *Együtt a gyerekekért*. Budapest, Animula Kiadó.
- Paulsen, F. (1972). *Az akarat nevelése*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- Rábai, D. (2018). Lila-fehér mezben. Egy fővárosi és egy vidéki labdarúgó akadémia neveléstudományi megközelítésű vizsgálata, összehasonlítása. *Iskolakultúra*. 3–4, 53–63.
- Révész, L., Gécz, G., Bognár, J., & Tóth, L. (2005). A sporttehetség megközelítési módjai. *Magyar Edző: Módszertani és továbbképző folyóirat* 8. 4. 5-7.
- Révész, L., Bognár, J., Csáki, I., & Trzaskoma-Bicsérdy, G. (2013). Az edző-sportoló kapcsolat vizsgálata az úszás sportágban. *Magyar Pedagógia* 113. 1. 53–72.
- Vannai, J. (2019). *Gyermeksport*. Budapest, Krea-Fitt Kft.
- Varga, D. (2017). Képpen a gyermekkép: Labdarúgó edzők nézetei a mester és utánpótláskorú tanítványai kapcsolatáról. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 71, 46–51.
- Zrinszky, L. (2006) *Nevelélmélet*. Budapest, Műszaki Könyvkiadó Kft. 14.